

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
Development of Learning Management Model on Wisdom and
Local Culture Based on Anthropological Approach
for Secondary School

วิฑูรย์ คุ้มหอม¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา (2) ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา (4) ขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

กลุ่มนักเรียนอาสาสมัครที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ (1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 14 คน (2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 16 คน (3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนหนองจอกวิทยา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 คน โดยผู้วิจัยอธิบายขั้นตอนการวิจัยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทราบและตัดสินใจเข้าร่วมตามความสมัครใจ และขอความยินยอมจากผู้ปกครอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แนวประเด็นสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และอุปสรรคในการเรียนรู้ (2) แนวประเด็นสัมภาษณ์ครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อุปสรรคและแนวทางการจัดการเรียนรู้ สภาพการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (3) แนวประเด็นสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับอุปสรรคและแนวทางการจัดการเรียนรู้ (4) แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ (5) แบบทดสอบวัดทักษะการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา (6) แบบทดสอบ

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน (การสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยศิลปากร, e-mail: win_981@hotmail.com

วัดทักษะทางสังคม (7) แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา (8) แบบประเมินเจตคติต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (9) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครอง (10) แบบรายงานตนเองของนักเรียน (11) สมุดบันทึกภาคสนามของนักเรียน และ (12) สมุดบันทึกภาคสนามของครู

ผลการวิจัยปรากฏว่า

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า มี 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนรู้ และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ประกอบด้วย (1) การเรียนรู้ทางมานุษยวิทยา (2) การเยี่ยมชมชุมชนค้นหาความสนใจ (3) การฝึกฝนหาความรู้ (4) การใช้ชีวิตภาคสนามในชุมชน (5) การจัดหมวดหมู่ความรู้ (6) การคืนความรู้สู่ชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า (1) นักเรียนมีผลการเรียนรู้ในเนื้อหาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาสูงกว่าก่อนเรียน (2) ผลการเรียนรู้ในเนื้อหาวิธีการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยาหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาสูงกว่าก่อนเรียน (3) ผลการปฏิบัติทักษะการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยาอยู่ในระดับมาก โดยทักษะการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมสูงที่สุด (4) ผลของทักษะทางสังคมหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยทักษะการทำงานกลุ่มมีระดับสูงมากที่สุด (5) ผลของเจตคติต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัศึกษานักเรียนมีเจตคติที่ดีเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด โดยขั้นตอนใช้ชีวิตภาคสนามในชุมชน นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากชาวบ้านมีความเป็นกันเอง ให้ความร่วมมือในการเรียนรู้ ให้ความช่วยเหลือแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ และได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

ตอนที่ 4 ผลการขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ด้านผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาและ

วัฒนธรรมท้องถิ่นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลของความรู้ด้านทักษะการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลการปฏิบัติทักษะทางสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทักษะการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมมีสูงที่สุด ผลของทักษะทางสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทักษะการใช้ชีวิตการเป็นพลเมืองดีมีมากที่สุด ผลของเจตคติต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีเจตคติที่ดี เห็นคุณค่า และร่วมพัฒนาและอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ครูสังคมศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วิธีการทางมานุษยวิทยา

Abstract

The main purposes of this research were; 1) to develop the instructional model of local wisdom and local culture management by using the anthropology technique for secondary school students 2) to examine the instructional model with the sampling groups 3) to evaluate students' satisfaction level towards the instructional model and 4) to explore the instructional model with secondary school students.

Sampling groups for this research consisted of 1) 14 secondary school students studying at Phetchaburi Rajabhat University Demonstration School, 2) 16 secondary school students studying at Promanusorn School, and 3) 2 secondary school students studying at Nong Jok Witaya School. All sampling groups were clearly explained by the researcher and agreed to attend the experiment under their parents' acceptance.

Research tools used in this research contained: 1) structural interview for students concerning students' interest topic to study, how to study, and their difficulties in their study; 2) structural interview for teachers concerning situation in local wisdom and local culture management, their difficulties in their instructional management, situation in local wisdom and local culture management; 3) structural interview for experts concerning difficulties and ways of instructional management; 4) the Achievement test; 5) The test on anthropology field study skills; 6) the social skills assessment; 7) the students' satisfaction assessment towards the instructional model of local wisdom and local culture management by using the anthropology technique for secondary school students; 8) attitude test towards local wisdom and local culture; 9)

questionnaires for students' parents; 10) students' self- reports; 11) students' field trip diaries; and 12) teachers' field trip diaries.

The research results revealed as followings;

Part 1: The development on the instructional model of local wisdom and local culture management by using the anthropology technique for secondary school students revealed that there were 4 elements; the principle, the objectives, the instructional management, and the application condition. Stages used in the instructional management included; 1) the anthropology studying, 2) the community visit for students' interest, 3) students' knowledge searching, 4) the community immersion in students' field trip; 5) knowledge classification; and 6) community knowledge return.

Part 2: The evaluation results revealed that; 1) Students' test scores on the content of local wisdom and local culture after using the instructional model of local wisdom and local culture management by using the anthropology technique for secondary school students were higher than before higher than before they studying. 2) Students' scores after learning by using the anthropology field trip were higher than before they studying. 3) Students' performance scores by the anthropology field trip were at high level and the participation observation was at the highest level. 4) The social skill result was at high level and the group working was at the highest level. 5) Students' attitude after using the instructional model of local wisdom and local culture management by using the anthropology technique for secondary school students indicated the good level.

Part 3: Students' satisfaction level towards the instructional model showed the level of highest. Student's satisfaction level towards the community immersion students' field trip showed the level of highest. The reasons are good relationship in the community, the local people's kindness, and learning from real situation and experience.

Part 4: The instructional model exploration with secondary school students showed the following results; the students' scores of using local wisdom and local culture were higher than before their studying, students' scores for skills in their anthropology field trip were higher than before their studying, the social skill performance was at high level and the observation skill was at the highest level, the social skill was at the highest level and the civil living skill was at the highest level, the attitude toward local wisdom and local culture was at good level; students agreed

to participate in local wisdom and local culture conservation, and students' satisfaction towards the instructional model was at highest level.

Keywords: Social Study teachers, local wisdom and local culture instructional model, anthropology strategy

1. บทนำ

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาให้มุ่งปลูกจิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมของชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) กำหนดยุทธศาสตร์ให้ส่งเสริมการจัดระบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกจากนั้นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระที่ 4 สาระประวัติศาสตร์ มาตรฐาน 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจ และดำรงความเป็นไทย

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังที่กล่าวข้างต้นจะเห็นว่าให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรม แต่ปัจจุบันเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภูมิปัญญาท้องถิ่นกำลังสูญเสียมความหมายดั้งเดิม และเริ่มสูญหายไปอย่างรวดเร็ว (ยศ สันตสมบัติ. 2542: 58) รวมถึงคนรุ่นใหม่ของ

สังคมขาดความเข้าใจและการเห็นคุณค่าของรากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง ต้องมีการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คนในท้องถิ่นใช้ปลูกฝังวัฒนธรรมแก่เยาวชนของตน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้กับการศึกษาให้เกิดความรู้ด้านต่างๆ โดยมีชุมชนเป็นฐานรองรับ (ศรีศักร วัลลิโภดม. 2556)

สำหรับครูสังคมศึกษาเองได้เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาให้เน้นด้านทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ครูภูมิปัญญา และแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้ความต้องการการพัฒนาการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษานั้นต้องการเทคนิคการสอนสังคมศึกษาที่เน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่เสนอเกี่ยวกับการวิจัยด้านการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ มีความพยายามในการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นแต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก ขณะนี้มีเพียงงานวิจัยที่ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น รูปแบบดังกล่าวมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการ

จัดการความรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกนั้นเป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในสาระและกระบวนการ แนวคิด การผสมผสานของกระบวนการจัดการเรียนรู้ต่างๆ แบบอื่นๆ เช่น งานวิจัยที่ใช้เนื้อหาสาระประวัติศาสตร์ของชัยรัตน์ โตศิลา (2555) งานวิจัยที่ใช้เนื้อหาสาระภูมิศาสตร์ของวชิร พรหมวงศ์ (2556) งานวิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดพุทธศาสน์ของนรา ตรีธัญญา (2557) งานวิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยการบูรณาการรูปแบบการแก้ปัญหาที่โอทีอาร์ร่วมกับหลักการจัดการเรียนรู้ของเกศินี ครุณาสวัสดิ์ (2556) วิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดอินเทอร์เน็ตเอกที่ฟคอนสรักติวิซต์และการกำกับตนเองของศรัณย์พร ยินดีสุข (2557)

ในส่วนของวิธีการสอนสังคมศึกษาที่นักสังคมศึกษาใช้ในการเรียนรู้ที่เหมาะสมทุกเนื้อหาสาระ คือ วิธีการสอนโดยการสืบสวนสอบสวน ส่วนวิธีการสอนแบบอื่นที่ได้พัฒนาและใช้กับเฉพาะสาระ ได้แก่ สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายวิธีการสอนแบบไตรสิกขา วิธีสอนแบบปุจฉา วิสัชนา วิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉา วิธีสอนแบบอริยสังคี และวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนตามแนวพุทธศาสตร์ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ใช้วิธีสอนโดยการสาธิต วิธีสอนโดยการอภิปราย วิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ วิธีสอนโดยใช้เกมจำลองสถานการณ์ และวิธีสอนโดยการแก้ปัญหา สาระเศรษฐศาสตร์ ใช้วิธีสอนโดยนำวิธีการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง วิธีสอนแบบร่วมมือ สาระประวัติศาสตร์ใช้วิธีสอนโดยใช้

วิธีการทางประวัติศาสตร์ วิธีสอนโดยการแก้ปัญหา วิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง วิธีสอนโดยการศึกษาออกสถานที่ สาระภูมิศาสตร์ใช้วิธีสอนโดยการใช้โครงการ วิธีสอนโดยการศึกษาออกสถานที่ และวิธีสอนโดยใช้วิธีการสำรวจ (สิริวรรณ ศรีพหล. 2552, 2553, 2558)

จะเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหาสาระภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีจำนวนน้อยมาก และวิธีการสอนโดยวิธีการสืบสวนสอบสวนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่ใช้สำหรับทุกเนื้อหาสาระ ตลอดถึงแต่ละเนื้อหาสาระได้มีการพัฒนาวิธีการสอนซึ่งนิยมใช้ในการจัดการเรียนรู้ แต่เนื้อหาสาระภูมิปัญญาและวัฒนธรรมยังไม่มีมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการรู้แต่อย่างใด ซึ่งการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออกแบบภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้นมาจะช่วยเติมเต็มให้การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา และวัฒนธรรมได้บรรลุถึงเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ดียิ่งขึ้น และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา คือ การเป็นพลเมืองดีของสังคม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา การนำหลักการทางมานุษยวิทยามาพัฒนาเนื่องจากการศึกษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

วิชามนุษยวิทยาให้ความสำคัญโดยมีการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม มีวิธีการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับและถูกนำไปปรับใช้ในวิชา คือ วิธีการวิจัยภาคสนามทางมนุษยวิทยา ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของผู้คน หลักการและวิธีการดังกล่าวนี้ จะทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมอย่างแท้จริง (งามพิศ สัตย์สวางน. 2543; ยศ สันติสมบัติ. 2556; อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2553) ในการศึกษา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีการทางมนุษยวิทยายังเป็นวิธีการศึกษาที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษากับผู้ถูกศึกษา มีปฏิบัติการการเรียนรู้ด้วยกระบวนการซึมซับวิถีชีวิต (ชิกาสารุ ทานาเบ. 2555; มงคลชัย วิริยะพินิจ. 2554) เนื่องจากเครื่องมือสำคัญในการศึกษาและสร้างความรู้ตามวิธีการทางมนุษยวิทยา คือ ตัวศึกษาเอง โดยผู้ศึกษาต้องเรียนรู้จาก “คนใน” ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อจะเข้าใจถึงวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นซึ่งมีคุณค่าและความหมาย ปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน โดยผู้ศึกษาจะมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมในการศึกษา เนื่องจากผู้ศึกษาจะต้องนำตนเองไปสู่การสร้างประสบการณ์ในบริบทของชุมชนที่ศึกษา (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล. 2545; อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. 2559)

จากที่กล่าวมาสรุปรูปแบบการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีจำนวนน้อย และวิธีการทางมนุษยวิทยาที่มีความเหมาะสมในการศึกษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนารูปแบบการจัด

การเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านอย่างมีส่วนร่วม ทั้งด้านความรู้ ทักษะการเรียนรู้และเจตคติ โดยเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน อันส่งผลต่อการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมนุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

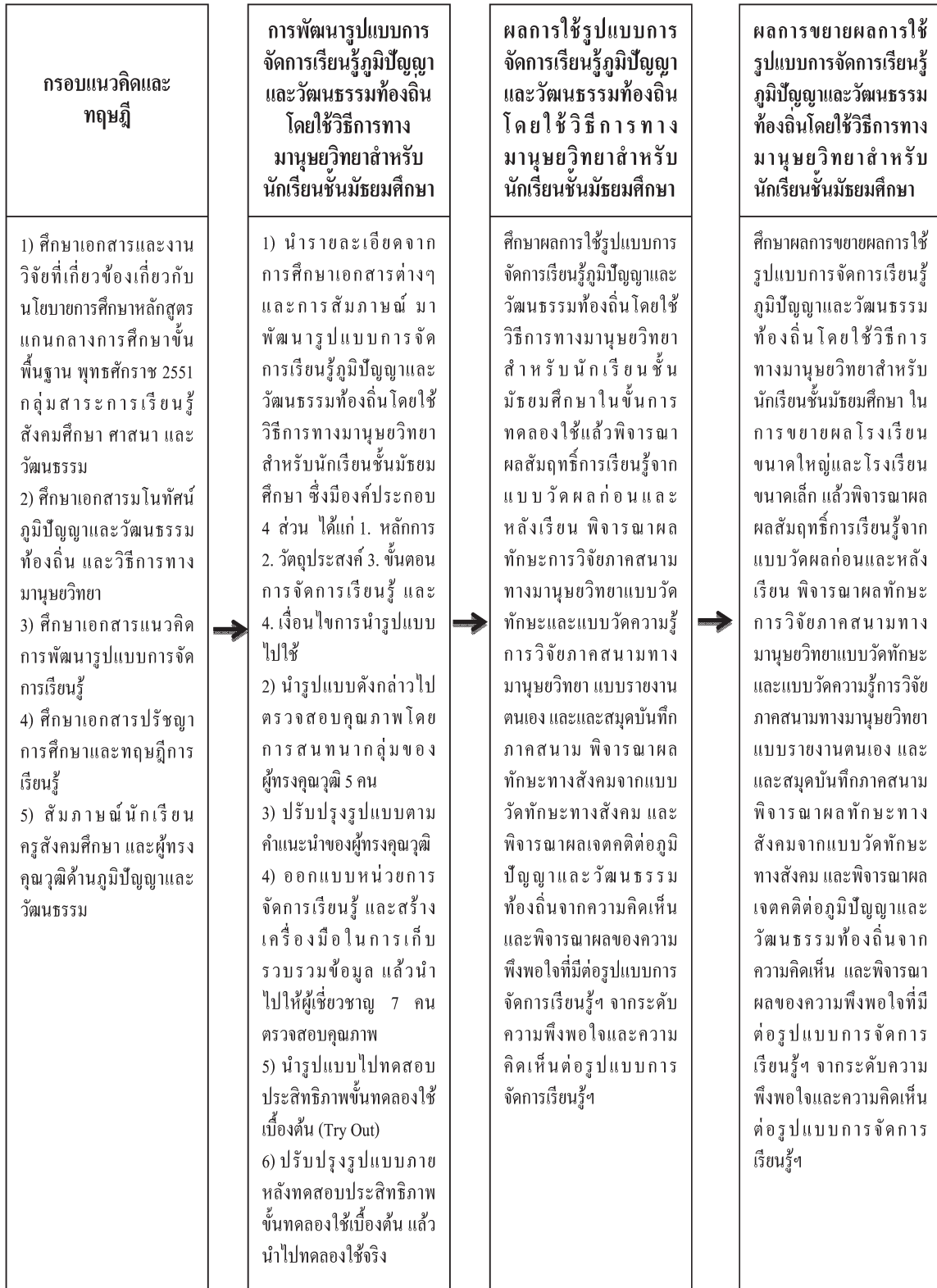
2.2 เพื่อทดลองให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมนุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมนุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

2.4 เพื่อขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมนุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. การดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านนโยบายการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มโนทัศน์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วิธีการทางมานุษยวิทยา แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ ความต้องการ และสภาพการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งแยกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านนโยบายการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มโนทัศน์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วิธีการทางมานุษยวิทยา แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้

1.1 วิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.2 สัมภาษณ์มโนทัศน์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจาก ยศ สันตสมบัติ ฉลาดชาย รมิตานนท์ อานันท์ กาญจนพันธุ์ ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม และอมรา พงศาพิชญ์ และสังเคราะห์วิธีการทางมานุษยวิทยาจากยศ สันตสมบัติ งามพิศ สัตย์สวาง

1.3 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้จาก Joyce Weil and Shower วิเคราะห์ปรัชญาธรรมชาตินิยม ปรัชญาพิพัฒน์นิยม และทฤษฎีการเรียนรู้ของ Piaget และ Vygotsky

2. การสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการและสภาพการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.1 กลุ่มอาสาสมัคร สำหรับการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมี 3 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูสังคมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และแนวทางการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ ผู้ที่เรียนมัธยมปีที่ 4-6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และอุปสรรคในการเรียนรู้ จำนวน 36 คน ได้มาโดยสมัครใจ

ครูสังคมศึกษา คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีประสบการณ์สอนสังคมศึกษาอย่างน้อย 15 ปี และมีตำแหน่ง ครู คศ.3 ระดับชำนาญการพิเศษเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อุปสรรคและแนวทางการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ ผู้รู้และผู้ที่มีผลงานการดำเนินการพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เกี่ยวกับแนวอุปสรรคและแนวทางการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวประเด็นการสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และอุปสรรคในการเรียนรู้ แนวประเด็นการสัมภาษณ์ครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อุปสรรคและแนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวประเด็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เกี่ยวกับแนวอุปสรรคและแนวทางการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แนวประเด็นสัมภาษณ์

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามขั้นตอน ดังนี้ สัมภาษณ์นักเรียนโดยมีแนวสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ที่นักเรียนไปเรียนพิเศษที่จังหวัดราชบุรี โดยผู้วิจัยบันทึกเสียงและจดบันทึก

สัมภาษณ์ครูสังคมศึกษาโดยมีแนวสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานงานนัดหมาย โดยผู้วิจัยประสานงานนัดหมายตามสถานที่ที่ครูสังคมศึกษามีความสะดวก ได้แก่ ที่ทำงาน โรงเรียนสอนพิเศษของลูก และห้างสรรพสินค้า โดยผู้วิจัยบันทึกเสียงและจดบันทึก

สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยประสานงานนัดหมายตามสถานที่ที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความสะดวก ได้แก่ ที่บ้านและที่ทำงาน โดยผู้วิจัยบันทึกเสียงและจดบันทึก

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียน จำนวน 36 คน

ครูสังคมศึกษา จำนวน 8 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรม จำนวน 8 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยนำผลจากการวิเคราะห์นโยบาย หลักสูตร และสภาพการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และการสังเคราะห์ข้อมูลจากมโนทัศน์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วิธีการทางมานุษยวิทยา ปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้มาสร้างรูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งมี 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดหัวข้อการเรียนรู้ 2) การแบ่งกลุ่ม 3) การเลือกสนามวิจัย 4) การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประเด็น/ชุมชน 5) การฝึกฝนทักษะการวิจัยภาคสนาม 6) การเข้าสู่สนามวิจัย 7) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 8) การนำเสนองานวิจัยภาคสนาม

2. นำร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน การศึกษา ชุมชน มานุษยวิทยา และการวัดผล

และประเมินผล จำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม โดยมีแนวคำถามการสนทนากลุ่มในการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนากลุ่ม ปรับปรุงขั้นตอนเหลือ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) เรียนรู้วิธีการทางมานุษยวิทยา 2) เยี่ยมเยือนชุมชนค้นหาความสนใจ 3) ใฝ่ฝึกฝนหาความรู้ 4) ใช้ชีวิตภาคสนามในชุมชน 5) จัดหมวดหมู่ความรู้ และ 6) คืบค้นความรู้สู่ชุมชน

3. ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ผู้วิจัยออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) วิธีการเรียนรู้ทางมานุษยวิทยา: มรรควิธีในการศึกษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) เหลียวหลังแลหน้าสำรวจภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน 3) เหลียวหลังแลหน้าค้นคว้าภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) บ้านหนองปรัง: สนามวิจัยทางมานุษยวิทยาที่สำคัญด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 5) เสริมพลังภูมิปัญญา สร้างคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ แบบวัดทักษะการวิจัยภาคสนาม ทางมานุษยวิทยา แบบวัดทักษะทางสังคม แบบประเมินเจตคติแบบรายงานตนเอง และแบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

4. นำหน่วยการเรียนรู้และเครื่องมือการ

วิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน การสอนสังคมศึกษา มานุษยวิทยา และการวัดและประเมินผล จำนวน 7 คน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

5. นำรูปแบบไปทดสอบประสิทธิภาพขั้นทดลองใช้เบื้องต้น (Try Out) โดยได้อาสาสมัครคือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 14 คน ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้จำนวน 13 สัปดาห์

6. ปรับปรุงรูปแบบภายหลังทดสอบประสิทธิภาพขั้นทดลองใช้เบื้องต้น โดยวิเคราะห์จากการสังเกตการแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับอาสาสมัคร

ตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การเตรียมการ การจัดการเรียนรู้ และการศึกษาผลการใช้รูปแบบ รายละเอียดมีดังนี้

3.1 การเตรียมการ ผู้วิจัยเตรียมนักเรียนอาสาสมัคร ชุมชนที่ใช้ในการศึกษาภาคสนาม แผนการจัดการเรียนรู้ โรงเรียน และผู้ปกครอง

1) นักเรียนอาสาสมัครสำหรับขั้นทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เลือกเรียนรายวิชาเพิ่มเติม วิชาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพชรบุรี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 14 คน แยกเป็น นักเรียนชาย 3 คน นักเรียนหญิง 11 คน ซึ่งผู้วิจัยดำเนิน

จัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ และ ประชุมวางแผนในการสำรวจและการไปใช้ชีวิต ภาคนามในชุมชน

2) ชุมชนที่ใช้ในการศึกษาภาคสนาม คือ ชุมชนไทยทรงดำตำบลหนองปรัง อำเภอยะโฮง จังหวัดเพชรบุรี มีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 และหมู่ 2 บ้านหนองจิก หมู่ 3 และ หมู่ 4 บ้าน หนองปรัง หมู่ 5 และ 6 บ้านหนองเข้ ผู้วิจัย ดำเนินการสำรวจชุมชน ประสานงานกับปราชญ์ ชาวบ้านผู้จะร่วมให้ข้อมูลหลัก ประสานงานเรื่อง พาหนะการเดินทางภายในชุมชน ประสานงานกับ บ้านของชาวบ้านที่จะใช้เป็นที่พักค้างในขณะ ที่นักเรียนอาสาสมัครไปใช้ชีวิตภาคสนามชุมชน เพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นตาม ประเด็นที่กลุ่มของตนเองกำหนดด้วยเครื่องมือ ทางมานุษยวิทยาที่ได้รับการฝึกฝน

3) แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยเตรียม แผนการเรียนรู้ ใบงาน และอุปกรณ์ที่จำเป็นใน การเรียนรู้ภาคสนามในชุมชน ได้แก่ กระดาษบุฟ ปากกาเคมี กระดาษเอ-4 เป็นต้น และเตรียม อุปกรณ์อื่น ได้แก่ ยาสามัญประจำบ้าน วางแผน ร่วมกับนักเรียนอาสาสมัคร เพื่อกำหนดวัน เวลา ที่จะสำรวจชุมชน และไปใช้ชีวิตภาคสนาม ในชุมชน

4) โรงเรียน ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาต โรงเรียนในการนำนักเรียนออกไปสำรวจชุมชน และการไปศึกษาภาคสนามในชุมชน โดยกำหนด วันเวลาที่ชัดเจนโดยทำหนังสือขออนุญาต เป็นลายลักษณ์อักษร

5) ผู้ปกครองผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาต ผู้ปกครองด้วยจดหมายจากโรงเรียนและพูดคุย

กับผู้ปกครองบางรายที่มีข้อสงสัย หรือความ กังวลในการให้นักเรียนที่เป็นอาสาสมัคร ไปเรียนรู้ภาคสนามในชุมชน

3.2 การจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ จัดการเรียนรู้ตามแผนที่วางไว้ 5 หน่วย ดังนี้

1) วิธีการทางมานุษยวิทยา: มรรควิธีในการ ศึกษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการบรรยายและร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับ วิธีการทางมานุษยวิทยา และนักเรียนได้ฝึกฝ นการสังเกตการณ์ในบริเวณต่างๆ ในมหาวิทยาลัย ราชภัฏเพชรบุรี โดยการจับสลากแล้วไป สังเกตการณ์แล้วนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ กับเพื่อนในชั้นเรียน ฝึกการจดบันทึกหลังจาก กลับมาจากการสังเกตการณ์ ฝึกการสัมภาษณ์ และจดบันทึกเพื่อนภายในห้องเรียน จับคู่โดย การจับสลาก เพื่อไปสัมภาษณ์บุคคลากรตำแหน่ง ต่างๆ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี โดยวิธี การจับสลากตามที่ผู้วิจัยกำหนด มีการเตรียม แนวสัมภาษณ์ร่วมกัน แล้วไปสัมภาษณ์ตาม เวลาที่กำหนด จากนั้นกลับมาแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับเพื่อนในชั้นเรียน นอกจากนี้ ยังมีการฝึกการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และ จดบันทึกโดยไปสัมภาษณ์เพื่อนบ้านเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม 2) เหลียวหลังแลหน้า สำรวจภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในชุมชน นักเรียนอาสาสมัครไปสำรวจชุมชนไทยทรงดำ ตำบลหนองปรัง โดยไปเข้าเย็นกลับ โดยไป สำรวจสภาพแวดล้อมภายในชุมชน พิพิธภัณฑ ์ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาการทอผ้า แหล่ง ภูมิปัญญาความเชื่อพิธีกรรม เมื่อกลับมา โรงเรียนแล้วเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา

และวัฒนธรรมที่ได้เรียนรู้ จากนั้นค้นหาความสนใจของตนเองแล้วเขียนความสนใจลงในกระดาษแล้วนำมาจัดหมวดหมู่ร่วมกัน จากนั้นแบ่งกลุ่มศึกษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นตามความสนใจของกลุ่มตามภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สนใจ 3) เหลียวหลังแลหน้าค้นหาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ และประเภทของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น จากนั้นนักเรียนสืบค้นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่กลุ่มตนเองสนใจนำมาเสนอหน้าชั้นเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 4) บ้านหนองปรุง: สนามวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยาที่สำคัญด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการลงไปใช้ชีวิตภาคสนามในชุมชน ในระยะเวลา 2 คืน 3 วัน โดยนักเรียนอาสาสมัครจะต้องปรับตัวเพื่อดำเนินชีวิตเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนตำบลหนองปรุง ทั้ง 6 หมู่บ้าน โดยการไปเรียนรู้และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับบริบทต่างๆ ของชุมชน และข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่กลุ่มตนเองสนใจศึกษา โดยนักเรียนอาสาสมัครจะได้รับคำแนะนำจากผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน ในตอนค่ำของแต่ละวันมีการสรุปการเรียนรู้ สรุปข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน สรุปปัญหาอุปสรรค และกำหนดแนวทางแก้ปัญหาพร้อมกันทั้งในกลุ่มใหญ่และปัญหาอุปสรรคในกลุ่มย่อย 5) เสริมพลังภูมิปัญญา สร้างคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น เมื่อกลับจากการไปใช้ชีวิตภาคสนามในชุมชน นักเรียนร่วมกันแยกแยะข้อมูล จัดหมวดหมู่ความรู้

ในห้องเรียน นำความรู้ที่สรุปได้ในแต่ละกลุ่มมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และวางแผนรูปแบบการนำเสนอความรู้กลับคืนสู่ชุมชนเพื่อให้เกิดการตรวจสอบความถูกต้อง ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน โดยการคืนความรู้สู่ชุมชนการสร้างคุณค่าให้กับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกันของนักเรียนอาสาสมัคร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน

3.3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ผู้วิจัยพิจารณาคะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียนจากแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2) ผู้วิจัยพิจารณาคะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียนจากแบบทดสอบวัดความรู้ด้านทักษะการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา
- 3) ผู้วิจัยพิจารณาคะแนนทักษะทางสังคมจากแบบประเมินทักษะทางสังคม และจากการสังเกตการแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย
- 4) ผู้วิจัยพิจารณาเจตคติต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจากแบบประเมินเจตคติต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และจากการสัมภาษณ์นักเรียนอาสาสมัครของผู้วิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการ

ทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่และร้อยละ

4.2 เปรียบเทียบทักษะการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่และร้อยละ

4.3 เปรียบเทียบทักษะทางสังคม โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่และร้อยละ

4.4 ศึกษาเจตคติที่มีต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งมี 2 ส่วน คือ การให้ระดับคะแนนและการเขียนรายงานตนเอง

2. การรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้ คือ ผู้วิจัยนำแบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาให้นักเรียนประเมินให้คะแนน และเขียนแสดงความคิดเห็น

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนการประเมินความพึงพอใจกับเกณฑ์ที่กำหนดแล้วแปลความหมาย และวิเคราะห์เนื้อหาบรรยายเชิงพรรณนา

ตอนที่ 5 การขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

1. นักเรียนอาสาสมัคร สำหรับการขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ประกอบด้วย

1.1 นักเรียนอาสาสมัครจากโรงเรียนขนาดใหญ่ คือ โรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี อ.เมือง จ.เพชรบุรี โดยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 16 ซึ่งเป็นนักเรียนแกนนำของสภานักเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี ได้มาโดยสมัครใจ

1.2 นักเรียนอาสาสมัครจากโรงเรียนขนาดเล็ก คือ โรงเรียนหนองจอกวิทยา ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2 คน ได้มาโดยสมัครใจ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพชรบุรี จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้

2.2 แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพชรบุรี

2.3 แบบทดสอบวัดความรู้ทักษะการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา

2.4 แบบทดสอบวัดทักษะทางสังคม

2.5 แบบประเมินเจตคติต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.6 แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

3. การรวบรวมข้อมูล มี 3 ขั้นตอนดังนี้ คือ การเตรียมการ การจัดการเรียนรู้ และการศึกษาผลการใช้รูปแบบ รายละเอียดมีดังนี้

3.1 การเตรียมการ

1) ผู้วิจัยประสานงานกับครูสังคมศึกษาของโรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี และโรงเรียนหนองจอกวิทยา เพื่อขอความร่วมมือในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาไปขยายผล

2) ผู้วิจัยขอจดหมายเพื่อขยายผลการใช้รูปแบบจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร แล้วนำไปส่งให้ผู้ดำเนินการโรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี และโรงเรียนหนองจอกวิทยาด้วยตนเอง

3.2 การจัดการเรียนรู้

1) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ณ โรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี โดยมีครูสังคมศึกษาผู้รับผิดชอบร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ ในช่วงปิดเทอมภาคเรียนที่ 2/2558 และใช้ชุมชนกระเทียมบ้านลิ้นช้าง ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เป็นสนามสำหรับเรียนรู้ของนักเรียน

อาสาสมัครในการใช้ชีวิตในชุมชน โดยครูสังคมศึกษาของโรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรีเป็นผู้สำรวจ และประสานกับชุมชนในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

2) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ณ โรงเรียนหนองจอกวิทยา ตำบลหนองจอก อ.ท่าสาย จังหวัดเพชรบุรี โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในช่วงปิดเทอมภาคเรียนที่ 2/2558 และใช้ชุมชนไทยพวน ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอท่าสาย จังหวัดเพชรบุรี เป็นสนามสำหรับเรียนรู้ของนักเรียนอาสาสมัครในการใช้ชีวิตในชุมชน โดยผู้วิจัยเป็นผู้สำรวจ และประสานงานกับชุมชนในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

3.3 การศึกษาผลการขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

1) ผู้วิจัยพิจารณาคะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียนจากแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2) ผู้วิจัยพิจารณาคะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียนจากแบบทดสอบวัดความรู้

ด้านทักษะการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา

3) ผู้วิจัยพิจารณาคะแนนทักษะทางสังคมจากแบบประเมินทักษะทางสังคม และจากการสังเกตการแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย

4) ผู้วิจัยพิจารณาเจตคติต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจากแบบประเมินเจตคติต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และจากการสัมภาษณ์นักเรียนอาสาสมัครของผู้วิจัย

5) ผู้วิจัยพิจารณาความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่และร้อยละ

4.2 เปรียบเทียบทักษะการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่และร้อยละ

4.3 เปรียบเทียบทักษะทางสังคม โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่และร้อยละ

4.4 ศึกษาเจตคติที่มีต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

4.5 เปรียบเทียบคะแนนการประเมินความพึงพอใจกับเกณฑ์ที่กำหนดแล้วแปลความหมาย และวิเคราะห์เนื้อหาบรรยายเชิงพรรณนา

5. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์นโยบายการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มโนทัศน์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วิธีการทางมานุษยวิทยา แนวคิดการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ ความต้องการ และสภาพการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีผล 6 ข้อ คือ

1. นโยบายการศึกษา ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และส่งเสริมให้มีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. ภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่เกิดจากการคิดเพื่อให้ได้รู้ความจริงเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณสมบัติ และคุณประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมที่มีเฉพาะตัวในขอบเขตชุมชนที่กำหนด และวัฒนธรรมเป็นผลที่ได้จากภูมิปัญญาและนำมาสร้างสรรค์ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม และผ่านการกลั่นกรองเหลือเฉพาะสิ่งที่ท้องถิ่นใช้ดำเนินชีวิตประจำวันได้

3. วิธีการทางมานุษยวิทยาให้ความสำคัญกับตัวผู้ศึกษาที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษามนุษย์ในทุกมิติ โดยมีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการจัดบันทึกสนาม โดยการศึกษาต้องอยู่ภายใต้บริบทของชุมชน

4. ปรัชญาปฏิบัตินิยมเชื่อว่าความรู้ได้มาจากประสบการณ์ ความจริงมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลง และทฤษฎีการสร้าง

ความรู้เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการรับรู้ผ่านประสบการณ์ต่างๆ

5. ความต้องการของนักเรียนมัธยมปลาย คือ การได้เรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการไปในชุมชน ไปสัมภาษณ์ผู้รู้ แต่ขาดทักษะและมีความกลัว ความกังวลจะไปสัมภาษณ์คนในชุมชน

6. สภาพการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในปัจจุบันอยู่ในลักษณะของการสอนแบบโครงการและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ยังไม่มีรูปแบบเฉพาะในการจัดการเรียนรู้ ในขณะที่ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีประโยชน์และความสำคัญต่อชุมชน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในพื้นที่จริงจะให้นักเรียนมีประสบการณ์และควรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภูมิปัญญา

ตอนที่ 2 ผลการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลมี 2 ข้อ คือ

1. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบของรูปแบบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน และ 4) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

2. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีดังต่อไปนี้

- 1) เรียนรู้วิธีการทางมานุษยวิทยา
- 2) เยี่ยมเยือนชุมชนค้นหาความสนใจ
- 3) ใฝ่ฝึกฝนหาความรู้
- 4) ใช้ชีวิตภาคสนามในชุมชน
- 5) จัดหมวดหมู่ความรู้
- 6) คืบความรู้อู่ชุมชน

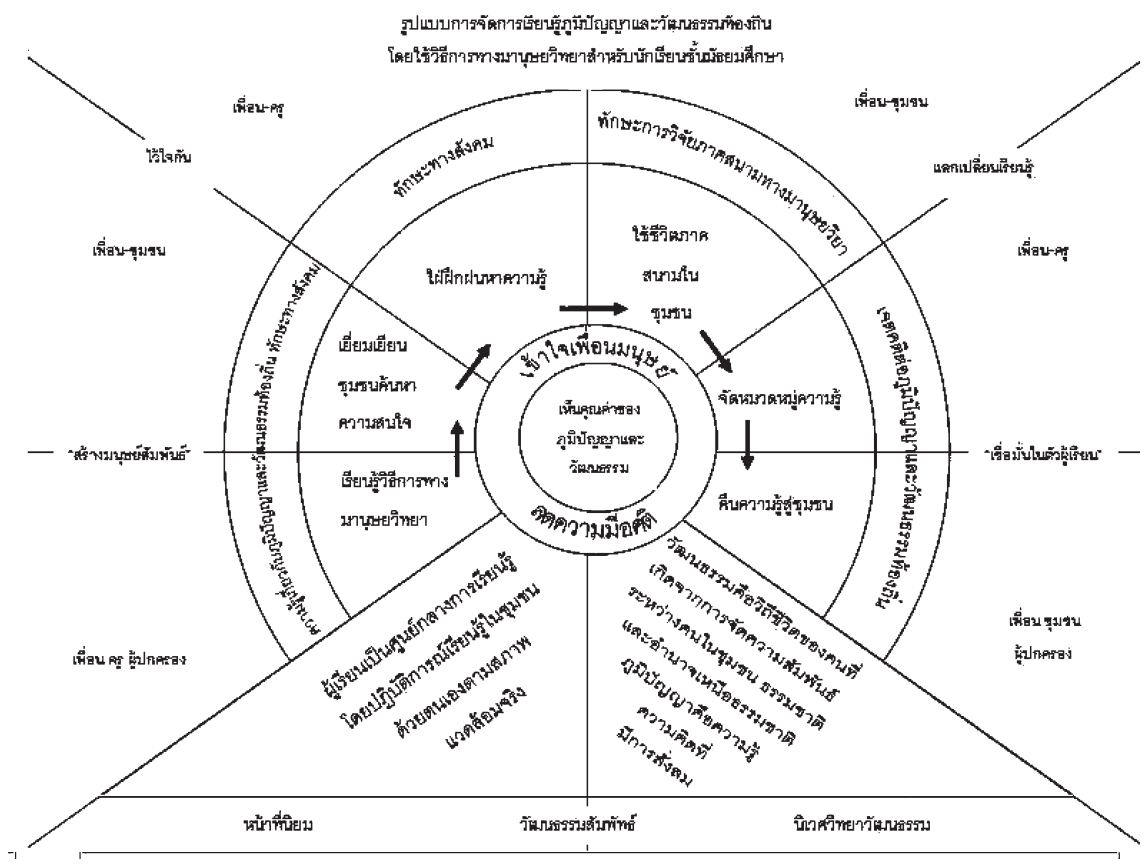
ตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผล 4 ด้าน ได้แก่

1) นักเรียนมีผลการเรียนรู้สูงขึ้นหลังเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

2) นักเรียนมีทักษะการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา 3 ด้าน คือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการจัดบันทึก โดยทักษะการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมมีระดับสูงที่สุด

3) นักเรียนมีทักษะทางสังคม 4 ด้าน คือ ทักษะการพัฒนาตนเอง ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในชุมชน และทักษะการใช้ชีวิตเป็นพลเมืองดี โดยทักษะการทำงานกลุ่มมีระดับสูงที่สุด

4) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีความเข้าใจถึงความซับซ้อนและละเอียดอ่อน ตลอดจนมีความคิดอย่างอนุรักษ์และร่วมพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภาพที่ 2 โมเดลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีผลดังต่อไปนี้

นักเรียนมีความพึงใจมากต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยการเขียนเขียนชุมชนและการใช้ชีวิตภาคสนามในชุมชนนักเรียนพึงพอใจมากที่สุด

ตอนที่ 5 การขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีผลดังต่อไปนี้

- 1) นักเรียนมีผลการเรียนรู้สูงขึ้นหลังเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
- 2) นักเรียนมีทักษะการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา 3 ด้าน คือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

และการจัดบันทึก โดยทักษะการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมมีระดับสูงที่สุด

3) นักเรียนมีทักษะทางสังคม 4 ด้าน คือ ทักษะการพัฒนาตนเอง ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในชุมชน และทักษะการใช้ชีวิตเป็นพลเมืองดี โดยทักษะใช้ชีวิตการเป็นพลเมืองดีมากที่สุด

4) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีความเข้าใจถึงความซับซ้อนและละเอียดอ่อน ตลอดถึงมีความคิดอย่างอนุรักษ์ ร่วมพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และต่อยอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร สมุนไพร และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชน

5) นักเรียนมีความพึงใจมากต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยการเยี่ยมชมชุมชนและการใช้ชีวิตภาคสนามในชุมชนนักเรียนพึงพอใจมากที่สุด

6. อภิปราย

การวิจัย เรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา” มีข้อสังเกตดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ และสภาพการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

นักเรียนความต้องการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่รู้ว่าวิธีการคร่าวๆ ต้อง

ศึกษาเช่นใด แต่ยังขาดวิธีการที่มีขั้นตอนในศึกษาและยังขาดทักษะในศึกษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่สมนทพิพย์พิบูลย์สมบัติ (2555: 6-58) ได้ให้ข้อเสนอไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนมานุษยวิทยาในวิชาสังคมศึกษาควรให้มีการออกภาคสนามและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมซึ่งเป็นเทคนิควิจัยที่สำคัญของมานุษยวิทยา สำหรับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งแทรกอยู่ในวิธีการเรียนรู้แบบอื่น เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน และเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับสิ่งที่ครูสังคมศึกษาได้วางแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนว่าควรมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เทคนิคการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2554) โดยการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่ควรมีการศึกษาวิจัย

ตอนที่ 2 ผลการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีข้อสังเกต คือ

ขั้นตอนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะของกระบวนการทัศนศึกษาที่มองแบบองค์รวมเป็นความสัมพันธ์กับสรรพสิ่งในสังคมซึ่งทำให้มีลักษณะของการเรียนรู้ที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และ

เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ. 2552: 201-202) ซึ่งการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม เช่นนี้ทำให้นักเรียนเกิดการต่อยอดและพัฒนาความรู้ของตนเองได้ตลอดเวลา

ตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เป็นรูปแบบการสอนด้านสังคม ทำให้นักเรียนมีการเรียนแบบร่วมมือ (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2555: 11-11) โดยเฉพาะขั้นตอนที่มีการทำงานร่วมกันในพื้นที่ขั้นตอนการเยี่ยมชมชุมชน และการใช้ชีวิตภาคสนามในชุมชน โดยการเยี่ยมชมชุมชน การเลือกหัวข้อการศึกษา เกิดจากการเรียนรู้และการตัดสินใจของตนเอง ทำให้เกิดความสุขสนุกสนาน ตื่นเต้นกับการค้นหาความรู้ ทำให้เรียนอย่างมีความสุขในการเรียนรู้ ชาวบ้านให้ความเป็นกันเองและช่วยเหลืออย่างเต็มที่นักเรียนยังสนุกกับการเรียนรู้ยิ่งขึ้น

2. การที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีความเข้าใจ เกิดความรัก และอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีการศึกษาค้นคว้าเรื่องภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเด็นนี้ เอกวิทย์ ณ ถลาง ก็ได้ข้อคิดว่าการที่เราเรียนรู้ภูมิปัญญาด้วยกระบวนการเรียนใด ๆ จะทำให้เข้าใจคุณค่า ความหมาย และคุณลักษณะ ตลอดถึงยังเป็นการค้นหาศักยภาพ และพลังสร้างสรรค์

ตลอดถึงจะสามารถสร้างเป็นชุมชนการเรียนรู้ (เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2540; 49-50)

ตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีข้อสังเกตดังนี้

1. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานของทัศนีย์ ทองไทย (2556) ซึ่งนักเรียนมีความพึงพอใจการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเนื่องจากนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยานี้ นักเรียนต้องมีส่วนร่วมและลงไปคลุกคลีกับชาวบ้านเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม นักเรียนจึงพึงพอใจ

ตอนที่ 5 การขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีข้อสังเกต ดังนี้

1. นักเรียนที่อาสาสมัครมาเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะมีความถนัดและความสามารถทางศิลปะและสังคมศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ นักเรียนกลุ่มนี้จึงมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และทำงานร่วมกันอย่างเต็มความสามารถ สอดคล้องกับ ยุรพร ศุภธรัตน์ (2553: 67) กล่าวว่า การเรียนรู้ในทีมที่จะมีการประสาน สอดคล้องกัน มีการพัฒนาศักยภาพ และเกิดการเรียนรู้

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้จากผลการวิจัย หากนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตในสนาม โดยต้องมีการแลกเปลี่ยนระหว่างครู นักเรียน และชุมชน โดยจัดเวลาให้นักเรียนสรุปบทเรียน ประสพการณ์การเรียนรู้ในแต่ละวัน เพื่อพัฒนาความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน พัฒนาทักษะการวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา และพัฒนาทักษะทางสังคมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ได้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนมีเจตคติที่ดีหลังเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันสังคมศึกษา สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำรูปแบบนี้ไปใช้ในการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนเห็นคุณค่าในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป จากผลการวิจัยควรนำรูปแบบนี้ไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นอื่น หรือจัดการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มโรงเรียนในรูปแบบของเครือข่ายการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เกศินี ครูณาสวัสดิ์. (2556). การพัฒนากระบวนการเรียน การสอนสังคมศึกษา โดยบูรณาการแก้ปัญหาที่ โอที่ร่วมกับหลักการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการตนเองของนักศึกษา หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2543). หลักสูตรมานุษยวิทยา วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยรัตน์ โตศิลา. (2555) . การพัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริม ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชិเกฮารุ ทานาเบ. (2555). พิธีกรรมและปฏิบัติ การในสังคมชานาภาคเหนือของประเทศไทย. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

- นรา ตรีธัญญา. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรีตตา เฉลิมเผ่า กออนันตกุล. (2545). คนใน: ประสบการณ์ภาคสนามของนักมานุษยวิทยาไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ. (2552). พลวัตของการศึกษาในชุมชนไทย. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- มงคลชัย วิริยะพินิจ. (2554). รวมแนวคิดหลากหลายมององค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ส่องสยาม.
- ยุรพร ศุภธรัตน์. (2553). องค์กรแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยศ สันตสมบัติ. (2542). ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.
- _____. (2556). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วชิร พรหมวงศ์. (2556). การพัฒนาระบบการเรียนการสอนอิงภูมิศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับ ประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศรัณย์พร ยินดีสุข. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามแนวคิดอินเตอร์แอคทีฟคอนสตรัคติวิสต์และการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความใฝ่รู้อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2556). ความล้มเหลวในการศึกษาของชาติ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2552). การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม. โครงการส่งเสริมการแต่งตั้งตำรามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2553). การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา. โครงการส่งเสริมการแต่งตั้งตำรา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2558). การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา. โครงการส่งเสริมการแต่งตั้งตำรา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุมนทิพย์ พิบูลย์สมบัติ. (2555). ประมวล
สาระชุดวิชาสารัตถะแลวิทยวิธีทาง
สังคมศึกษา. นนทบุรี: สาขาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554).
รายงานการอบรมเชิงปฏิบัติการการ
พัฒนาการเรียนรู้สังคมศึกษา. สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ.

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). ประมวล
สาระชุดวิชาสารัตถะแลวิทยวิธีทาง
สังคมศึกษา. นนทบุรี: สาขาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อภิญา เพ็องฟูสกุล. (2559). “มนุษยวิทยา
กับอารมณ์” ใน หนึ่งทศวรรษเวทีวิจัย
มนุษยศาสตร์ไทย: แว่นตา อารมณ์ สังคม
ความจริง. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2553). แนวความคิด
พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม.
เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540). “ภูมิปัญญาชาวบ้าน
4 ภูมิภาค วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้
ของชาวบ้านไทย”. กรุงเทพฯ: โครงการ
กิตติเมธี สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.